

یسن پنجاه و سوم

محسن ابوالقاسمی

دانشگاه تهران

گاهان کهن‌ترین اثر ادبی پیش از اسلام است که از ایرانیان برجای مانده است و از سروده‌های زردشت است. گاهان بخشی از یسن‌ها است. یسن‌ها که بخشی از اوستا است، ۷۲ هات (فصل) دارد. گاهان شامل هفده هات از یسن‌ها است و از پنج‌گانه تشکیل شده است. یسن پنجاه و سه پنجمین گانه است و وهیشتوایش‌گانه نامیده شده است. این یسن درباره‌ی پیوند زناشویی پوروچیستا، دختر زردشت، و جاماسب حکیم سروده شده است. یسن ۵۳ از دو جهت با دیگر بخش‌های گاهان تفاوت دارد. نخست آنکه به واقعه‌ی از زندگی زردشت اشاره می‌کند و دیگر آنکه اندرزهایی را از زردشت دربردارد. مقاله‌ی حاضر به بررسی این بخش از گاهان می‌پردازد.

کهن‌ترین اثر ادبی، که از ایرانیان به جای مانده، گاهان است. گاهان، که به معنی سرودهاست و منظوم به نظم هجایی، سروده‌ی زردشت است و او در حدود هزار سال پیش از میلاد زندگی می‌کرده است. گاهان بخشی از یسن‌ها است. یسن‌ها، که بخشی از اوستا است، ۷۲ هات (فصل) دارد. گاهان، که هفده هات از یسن‌ها است، از پنج‌گانه تشکیل شده است.

گاه نخست هفت هات از هات‌های یسن‌ها است، از هات‌های ۲۸ تا ۳۴. این گاه

اهونودگاه نامیده شده است. اهونود در اوستایی ahunavaitī است. ahunavaitī دارای ahuna و این واژه دارای ahū معنی می‌دهد. ahuna نام بند سیزدهم از یسن ۲۷ است. در این بند، واژه‌ی ahū، که به معنی مولی است، به کار رفته است. بند سیزدهم یسن ۲۷ دعای yaθā ahū^(۱) را در بردارد. این بند ظاهراً در اصل، در آغاز گاه نخست قرار داشته است و بدین سبب، این گاه اهنودگاه نامیده شده است.

گاه نخست از پاره‌های سه بیتی تشکیل شده است. هر بیت شانزده هجا دارد، هفت هجا در مصراع نخست و نه هجا در مصراع دوم آمده است. پاره‌های هر یک از هات‌های گاه نخست به شرح زیر است:

تعداد پاره‌ها	شماره‌ی هات
۱۱	۲۸
۱۱	۲۹
۱۱	۳۰
۲۲	۳۱
۱۶	۳۲
۱۴	۳۳
۱۵	۳۴

گاه دوم چهار هات از هات‌های یسن‌ها است، از هات ۴۳ تا هات ۴۶. این گاه اشتودگاه نامیده شده است. اشتود در اوستایی uštavaitī به معنی دارای ušta یا uštā است. ušta یا uštā «بنابرخواست» معنی می‌دهد. چون نخستین واژه‌ی این گاه ušta است، این گاه اشتودگاه نامیده شده است.

گاه دوم از پاره‌های پنج بیتی تشکیل شده است. هر بیت یازده هجا دارد. چهار هجا در مصراع نخست و هفت هجا در مصراع دوم است. پاره‌های هر یک از هات‌های گاه دوم به شرح زیر است:

تعداد پاره‌ها	شماره‌ی هات
---------------	-------------

۱۶	۴۳
۲۰	۴۴
۱۱	۴۵
۱۹	۴۶

هات‌های ۴۳ و ۴۴ از گاه دوم در قالب ترجیع‌بند سروده شده‌اند. در هات ۴۳ بیت نخست از پاره‌های ۵ و ۷ و ۹ و ۱۱ و ۱۳ و ۱۵ و در هات ۴۴ بیت نخست همه‌ی پاره‌ها، به‌جز پاره‌ی ۲۰، عیناً تکرار شده است.

گاه سوم، چهار هات از هات‌های یسن‌ها است؛ از هات ۴۷ تا هات ۵۰. این گاه سپنتمدگاه نامیده شده است. سپنتمد در اوستایی *spəntamat* بوده است. *spəntamat* به معنی دارای *spəntā* و آن به معنی مقدس است. چون نخستین واژه‌ی این گاه *spəntā* است، این گاه سپنتمدگاه نامیده شده است.

گاه سوم از پاره‌های چهاربیتی تشکیل شده است. هر بیت یازده هجا دارد، چهار هجا در مصراع نخست و هفت هجا در مصراع دوم است. پاره‌های هریک از هات‌های گاه سوم به شرح زیر است:

شماره‌ی هات	تعداد پاره‌ها
۴۷	۶
۴۸	۱۲
۴۹	۱۲
۵۰	۱۱

گاه چهارم هات ۵۱ یسن‌ها است. این گاه وهوخشترگاه نامیده شده است. وهوخشتر در اوستایی *vohū xšaθrəm* است. *vohū* به معنی خوب و *xšaθrəm* به معنی شهریاری است. چون *vohū xšaθrəm* نخستین واژه‌های این گاه هستند، این گاه وهوخشترگاه نامیده شده است.

گاه چهارم از پاره‌های سه‌بیتی تشکیل شده است. هر بیت چهارده هجا دارد، هفت هجا در مصراع نخست و هفت هجا در مصراع دوم است، گاه چهارم ۲۲ پاره دارد.

گاه پنجم هات ۵۳ یسن‌ها است. این‌گاه وهیشتوایشث‌گاه نامیده شده است. وهیشتوایشث در اوستایی *vahištā īštiš* است. *vahištā* به معنی بهترین و *īštiš* به معنی دارای است. چون *vahištā īštiš* نخستین واژه‌های این‌گاه است، این‌گاه وهیشتوایشث‌گاه نامیده شده است.

این‌گاه از پاره‌های چهاربیتی تشکیل شده است. مصراع‌های نخستین دو بیت نخست هفت هجا و مصراع‌های دوم آن دو پنج هجا دارد. بیت‌های سوم و چهارم سه مصراع دارند. مصراع‌های نخست و دوم هفت هجا و مصراع‌های سوم پنج هجا دارند. گاه پنجم ۹ پاره دارد.

در اوستایی هریک از پاره‌های گاهان *vačastašti* و در فارسی میانه *vačastast* نامیده شده است. بیت در اوستایی *afsmān* و در فارسی میانه *paymān* خوانده شده است. مصراع در اوستایی *pada* و در فارسی میانه *pay* نامیده شده است.

در هیچ‌یک از یسن‌های گاهان، آن‌طور که به ما رسیده، نظمی که در بالا ذکر شد، مراعات نشده است. در یسن‌هایی که مصراع نخست باید هفت هجا داشته باشد، هشت هجا دارد و مصراع دوم که باید نه هجا داشته باشد هشت هجا دارد. این بی‌نظمی بر اثر تغییری بوده که در تلفظ برخی از واژه‌ها به وجود آمده بوده است.

همه‌ی هات‌های گاهان، غیر از هات ۵۳، نیایش و ستایش هستند. هات ۵۳ درباره‌ی پیوند زناشویی پوروچیستا، دختر زردشت، و جاماسب حکیم سروده شده است. هات ۵۳ از دو جهت با هات‌های دیگر فرق دارد. نخست آنکه این هات به واقعه‌ی از زندگی زردشت اشاره می‌کند و دیگر آنکه این هات اندرزهایی را از زردشت دربردارد.

گاه پنجاه و سوم

بند ۱

۵ یسن پنجاه و سوم

zaraθuštrahē
spitāmahyā yezī hōi
dāṭ āyaptā
ašāṭ hačā ahurō
mazdā yavōi vīspāi a
hvaṇhəvīm
yaēčā hōi dabən saškəmčā
daēnayā vaṇhuyā
uxdā šyaoθanāčā

بند ۲

aṭčā hōi sčantū manaṇhā
uxdāiš šyaoθanāiščā
xšnūm mazdā vahmāi ā
fraorəṭ yasṇasčā
kavačā vištāspō
zaraθuštriš spitāmō
fərašaoštrasčā
dāṇhō ərəzūš paθō
yaṃ daēṇam ahurō
saošyantō dadāṭ

بند ۳

tēmčā tū pouručistā
haēčaṭ. aspānā
spitāmī yezivī dugədrəm

zaraθuštrahē
vaṇhəuš paityāstīm manaṇhō
ašahyā mazdāsčā
taibyō dāt sarəm
aθā hēm fərašvā θwā xraθwā
spəništā ārmatōiš
hudānvarəšvā

بند ۴

tēm zī vō spərədā nīvarānī
yā fəðrōi vīdāt
paiθyaēčā vāstryaēibyō
aṭčā x^vaētaovē
ašāunī ašavabyō
manaṇhō vaṇhəuš x^vənvaṭ haṇhuš
mēm bēəduš
mazdā dadāt ahurō
daēnayāi vaṇhuyāi
yavōi vīspāi ā

بند ۵

sāx^vənī vazyamnābyō
kainibyō mraomī
xšmaibyāščā vadəmnā

məñčā ī dazdūm
vaēdōdūm daēnābīš
abyastā ahūm yē
vaṇhəuš manəṇhō
ašā və anyō ainīm
vīvəngəhatū taṭ zī hōi
hušəñəṃ aṇhat

بند ٦

iθā ī haiθyā narō
aθā jəñayō
drūjō hačā rāθəməōi yəmə
spašuθā frāidīm
āyesē tanvō parā
vayū. bərədubyō dušx^yarəθəṃ
nəsaṭ x^yāθrəṃ
drəgvōdəbyō dəjī. arətaēibyō
anāiš ā manahīm
ahūm mərəngəduyē

بند ٧

aṭčā və mīzdəṃ aṇhat
ahyā magahyā
yavaṭ āžuš zrazdištō

būnōi haxtayā
paračā mraočas aorāčā
yaθrā mainyuš drəgvatō
anəsaṭ parā
ivīzayaθā magōm tōm
aṭ və vayōi aṅhaitī
apōmōm vačō

بند ۸

anāišā dužvarəšnaṅhō
dašnyā hēntū
zahyāčā vīspāṅhō
xraosəntəm upā
huxšaθrāiš jənəṛəm xrūnəramčā
rāməmčā āiš dadātū
šyeitibyō vīžibyō
īratū iš dvašō hvō
dərəzā mərəiθyaoš mazištō
mošučā astū

بند ۹

dužvarənāiš vaēšō rāstī
tōi narəpīš arəjīš

aēšasā dōjīt.arətā

pəšō.tanvō

kū ašavā ahurō

yā īš jyātəuš hēmiθyāḡ

vasō.itōiščā

taḡ mazdā tavā xšaθrəm

yā ərəžəjyōi dāhī

drigaovē vahyō

ترجمه

بند ۱

[زردشت] بهترین خواسته، [که] شناخته شده، زردشت سپتیمان را [است]، آری او را (یعنی زردشت را) خواهد داد آیفته‌ها، زندگی خوب، از طریق راستی^(۲)، اهوره مزدا، برای همه‌ی زمان [ها]، و [به کسانی] که گفتارها و کردارهای دین خوب او را (یعنی دین زردشت را) آموزند و به کار برند.

بند ۲

و پس برای خشنودی او (یعنی برای خشنودی مزدا) بکوشند با اندیشه، گفتارها و کردارها، و شادمانه به ستایش‌ها برای نیایش مزدا، کی گشتاسب، [ایست و استر] زردشتی سپتیمان و فرشوستر، سازندگان راه‌های راست برای دین نجات‌دهنده [که] اهوره نهاد.

بند ۳

و این [مرد] را (یعنی جاماسب را)، تو، ای پوروچیستای هیچت اسبی سپتیمان،

جوان‌ترین دختران زردشت، نصب کرد (یعنی زردشت نصب کرد) برای تو، [به عنوان] آموزنده اتحاد را با اندیشه‌ی نیک، راستی و مزدا، پس با خودت مشورت کن، مقدس‌ترین کارهای فروتنی را با خوش‌بینی انجام ده.

بند ۴

[جاماسب]: شما را، به این [زن] به حقیقت با شوق عشق خواهم ورزید، [این زن] که پدر و شوهر، کشاورزان را و آنگاه خود [شان] را خدمت خواهد کرد، [زنی] مقدس مقدسان را. پاداش عالی اندیشه‌ی نیک را... اهوره مزدا خواهد داد به دین نیک برای همه‌ی زمان [ها].

بند ۵

[زردشت]: سخنانی به دخترانی، که به شوهر داده می‌شوند و به شما دامادها، اینها را به یاد بسپارید:
به دست آورید با دین‌ها [تان] به کوشش زندگی‌ای را، که از اندیشه‌ی نیک است. از لحاظ راستی، یکی از شما بر دیگری پیروز شود. چون این برای او سودبخش خواهد بود.

بند ۶

چنین [است] به حقیقت، چنین [است] به واقع، ای مردان، ای زنان، سودی، که از پیرو دروغ می‌بینید. از شخص [او] دور کرده می‌شود. ناله کنندگان را [در آن جهان] خوراک بد [خواهد بود]. خواری (: آسانی) از دروندان قانون‌شکن دوری می‌گزیند. با این [کار]ها زندگی روحی را نابود خواهید کرد.

بند ۷

و آنگاه شما را مزد این انجمن (: انجمن دینی زردشت) خواهد بود. تا زمانی که عشق مؤمنانه در دل [این] جفت [است]، در آنجا روح دروند، سرنگون، به دور و به پایین، نابود می‌شود. [اگر] از این انجمن جدا شوید، پس شما را آخرین سخن «وای»

خواهد بود.

بند ۸

به این ترتیب بدکرداران ناتوان باشند و سست، همه بخروشدند. به وسیله‌ی شهریاران خوب قتل و خونریزی [به آنها] بدهد (فاعل فعل اهوره مزده است) و از آنها آرامش به روستاهای شاد. رنج بر آنها بیاورد او با بند مرگ، [آن] مهست (مقصود اهوره مزده است) و [این] زود باشد.

بند ۹

به بدکرداران فساد تعلق دارد. اینها آرزومند خواری شایستگان [هستند]، [اینها] قانون‌شکنان مرگ‌ارزان [هستند]. کو اهوره‌ی مقدس که از آنها زندگی و آزادی را دور کند؟ این [است]، ای مزده، شهریاری تو، که بدان درست‌زی درویش را [سهم] بهتری را خواهی داد.

شرح واژه‌ها

بند ۱

vahištā: حالت فاعلی مفرد مؤنث از vahištā . vahišta . vahišta صفت عالی است از vahu: خوب.

īštiš: حالت فاعلی مفرد مؤنث از -īštay: خواسته.

srāvī: فعل ماضی سوم شخص مفرد مجهول از -srāv: صورت بالانده -srav: شنیدن، آ: شناسه‌ی خاص فعل ماضی سوم شخص مفرد مجهول.

zaraθuštrahe: حالت اضافی مفرد مذکر از zaraθuštra: زردشت.

spitāmahyā: حالت اضافی مفرد مذکر از spitāma: نام خانوادگی زردشت است، فارسی: سپیتمان.

yezī: آری.

hōi: حالت مفعولی له مفرد به معنی «او را».

dāt: فعل التزامی سوم شخص مفرد از dā: دادن.

āyaptā: حالت مفعولی جمع خنثی از āyapta: آ یافت.

ašāṭ: حالت مفعولی عنه مفرد خنثی از aša: راستی.

hačā: پسواژه است، فارسی: از.

ahurō: حالت فاعلی مفرد مذکر از ahura: خداوندگار، خدایگان، مولی.

mazdā: حالت فاعلی مفرد مذکر از mazdāh: حکیم. ahura mazdāh: نام خدای

زردشت است، فارسی: هرمز، هرمزد، اورمزد.

yavōi: حالت مفعولی له مفرد خنثی از yav: زمان.

vīspāi: حالت مفعولی له مفرد خنثی از vīspa: همه.

ā: پسواژه است به معنی «برای».

hvaṇhōvīm: حالت مفعولی مفرد خنثی از hvaṇhaoya: زندگی خوب.

اسم است از hvaṇhao: زندگی خوب. hu: پیشوند: خوب، ahav = aṇhao: زندگی،

اسم از ریشه‌ی ah: بودن.

yaēčā: حرف ربط متصل است به معنی «و». yaē: حالت فاعلی جمع مذکر است از

ya: که.

dabən: فعل انشایی سوم شخص جمع گذرا از daba: ماده‌ی مضارع از ریشه‌ی dab:

به کار بردن.

saškənčā: و. saškən: فعل انشائی سوم شخص جمع گذرا از sašk: ماده‌ی

مضاعف از ریشه‌ی sak: آموختن.

daēnayā: حالت اضافی مفرد مؤنث از daēnā: دین.

vaṇhuyā: حالت اضافی مفرد مؤنث از vaṇhvī: مؤنث vahav: خوب.

uxdā: حالت مفعولی جمع خنثی از uxda: گفتار.

šyaoθanāčā: و. šyaoθanā: حالت مفعولی جمع خنثی از šyaoθana: کردار.

بند ۲

atčā : at : پس، čā : و.

hōi : حالت اضافی مفرد، ضمیر سوم شخص.

sčantū : فعل امر سوم شخص جمع گذرا از sč : ماده‌ی مضارع از ریشه‌ی hak : کوشیدن.

manahā : حالت مفعولی معه مفرد خنشی از manah : اندیشه.

uxdāiš : حالت مفعولی معه جمع خنشی از uxda : گفتار.

šyaoθanāiščā : čā : و، šyaoθanāiš : حالت مفعولی معه جمع خنشی از šyaoθana : کردار.

xšnūm : حالت مفعولی مفرد مؤنث از xšnav : خشنود کردن.

mazdā : حالت اضافی مفرد مذکر از mazdāh : مزده.

vahmāi : حالت مفعولی له مفرد مذکر از vahma : نیایش.

ā : پسواژه برای.

fraoraϕ : شادمانه.

yasnaščā : čā : و، yasna : حالت مفعولی جمع مذکر از yasna : ستایش.

kavačā : čā : -، و، kava : حالت فاعلی مفرد مذکر از kavay : کی.

vīštāspō : حالت فاعلی مفرد مذکر از vīštāspa : گشتاسب.

zaraθuštriš : حالت فاعلی مفرد مذکر از zaraθuštray : منسوب به zaraθuštra : زردشت.

spitāmō : حالت فاعلی مفرد مذکر از spitāma : نام خانوادگی زردشت است، فارسی: سپتمان.

مقصود از zaraθuštriš spitāmō فرزند زردشت ایست و استر (اوستایی):

isaϕvāstra : خواهنده‌ی چراگاه) است.

fərašaoštrasčā : čā : و، fərašaoštras : حالت فاعلی مفرد مذکر از fərašaoštra :

نام برادر جاماسب حکیم است. وی پدر همسر زردشت بوده است.

- dān̄hō** : حالت فاعلی جمع مذکر از **dā** : سازنده.
ərəzūš : حالت مفعولی جمع مذکر **ərəzav** : راست.
paθō : حالت مفعولی جمع مذکر از **paθ** : راه.
yam : حالت مفعولی مفرد مؤنث از **yā** : مؤنث **ya** . در اینجا حرف تعریف است برای **daēnaṃ**.
daēnaṃ : حالت مفعولی مفرد مؤنث از **daēnā** : دین.
ahurō : حالت فاعلی مفرد مذکر از **ahura** : خداوندگار، خدایگان، مولی.
saošyantō : حالت اضافی مفرد مذکر از **saošyant** : نجات دهنده.
dadāt : فعل ماضی سوم شخص مفرد از **dadā** : ماده‌ی مضاعف از **dā** : نهادن، برقرار کردن.

بند ۳

- tāmčā** : **čā** : و، **tōm** : حالت مفعولی مفرد مذکر از **ta** : این.
tū : حالت ندایی مفرد، ضمیر دوم شخص.
pouručistā : حالت ندایی مفرد مؤنث از **pouručistā** : نام دختر زردشت.
haēčaṭ. aspānā : حالت ندایی مفرد مؤنث از **haēčaṭ. aspānā** : مؤنث **haēčaṭ. aspāna** : منسوب به **haēčaṭ. aspa** : نام نیای زردشت.
spitāmī : حالت ندایی مفرد مؤنث از **spitāmī** : مؤنث **spitāma** : نام خانوادگی زردشت، فارسی: سپیتمان.
yezivī : حالت ندایی مفرد مؤنث از **yezivī** : مؤنث **yazav** : جوان‌ترین، آخرین.
dugədrəṃ : حالت اضافی جمع مؤنث از **dugədar** : دختر.
zaraθuštrahē : حالت اضافی مفرد مذکر از **zaraθuštra** : زردشت.
vaṇhəuš : حالت اضافی مفرد خنثی از **vahav** : خوب.
paityāstīm : حالت مفعولی مفرد مؤنث از **paityāstay** : آموزنده.
manaṇhō : حالت اضافی مفرد خنثی از **manah** : منش.

- ašahyā**: حالت اضافی مفرد خنثی از **aša**: اشه (: راستی).
- mazdāścā**: و، **mazdās**: حالت اضافی مفرد مذکر از **mazdāh**: مزداه.
- taibyō**: حالت مفعولی له مفرد، ضمیر دوم شخص.
- dāṭ**: فعل ماضی سوم شخص مفرد از **dā**: نهادن، نصب کردن.
- sarəm**: حالت مفعولی مفرد مؤنث از **sar**: اتحاد.
- aθā**: پس.
- hēm**: پیشوند است برای **fərašvā**.
- fərašvā**: فعل امر دوم شخص مفرد ناگذر از ریشه‌ی **fəras**: پرسیدن با **hēm**: مشورت کردن.
- θwā**: حالت مفعولی معه مفرد مذکر، از **θwa**: ضمیر ملکی دوم شخص.
- xraθwā**: حالت مفعولی معه مفرد مذکر از **xratav**: خرد.
- spəništā**: حالت مفعولی جمع خنثی از **spəništa**: مقدس‌ترین کار.
- ārmatōiš**: حالت اضافی مفرد مؤنث از **ārmatay**: فروتنی.
- hudānvarəšva**: به جای **hudānū** و **varəšva** نوشته شده است. **hudānū**: حالت مفعولی معه مفرد خنثی از **hudānav**: خوش‌بینی. **varəšva**: فعل امر دوم شخص مفرد ناگذر از **varəz**: ورزیدن، انجام دادن.
- tēm**: حالت مفعولی مفرد مؤنث از **tā**: مؤنث **ta**: این **zī**: به حقیقت.
- və**: حالت مفعولی له جمع، ضمیر دوم شخص.
- spərədā**: حالت مفعولی معه مفرد مؤنث از **spərəd**: شوق.
- nivarānī**: فعل التزامی اول شخص مفرد گذرا از **nivara**. **nī**: پیشوند، **vara**: ماده‌ی مضارع از ریشه‌ی **var**: عشق ورزیدن.
- yā**: حالت فاعلی مفرد مؤنث از **ya**: مؤنث **ya**: که.

fəðrōi : حالت مفعولی له مفرد مذکر از **pitar** : پدر.

vīdāt فعل التزامی سوم شخص مفرد گذرا از **vīda** : ماده‌ی مضارع از **vīd** : خدمت کردن.

paiθyaēcā : **čā** : و، **paiθyaē** : حالت مفعولی له مفرد مذکر از **paiti** : شوهر.

vāstryaēibyō : حالت مفعولی له جمع مذکر از **vāstrya** : کشاورز.

aṭčā : **čā** : و، **aṭ** : پس، آن‌گاه.

x^vaētaovē : حالت مفعولی له مفرد مذکر از **x^vaētav** : خویش.

ašāunī : حالت فاعلی مفرد مؤنث از **ašāunī** : مؤنث **ašavan** : مقدس.

ašavabyō : حالت مفعولی له جمع مذکر از **ašavan** : مقدس.

manahō : حالت اضافی مفرد خنثی از **manah** : اندیشه.

vaṇhōuš : حالت اضافی مفرد خنثی از **vahav** : نیک.

x^vēnat : حالت مفعولی مفرد خنثی از **x^vēnvan** : عالی.

haṇhuš : حالت مفعولی مفرد خنثی از **haṇhuš** : پاداش.

? **mān**

? **bōəduš**

mazdā : حالت فاعلی مفرد مذکر از **mazdāh** : مزدا.

dadāt : فعل التزامی سوم شخص مفرد گذرا از **dadā** : ماده‌ی مضارع مضاعف از ریشه‌ی **dā** : دادن.

ahurō : حالت فاعلی مفرد مذکر از **ahura** : اهوره.

daēnayāi : حالت مفعولی له مفرد مؤنث از **daēnā** : دین.

vaṇhuyāi : حالت مفعولی له مفرد مؤنث از **vaṇhvī** : مؤنث **vahav** : خوب.

yavōi : حالت مفعولی له مفرد خنثی از **yav** : زمان.

vīspāi : حالت مفعولی له مفرد خنثی از **vīspa** : همه.

ā : پسواژه است به معنی «برای».

بند ۵

- sāx^vənī** : حالت مفعولی جمع خنثی از **sāx^van** : سخن.
- vazyamnābyō** : حالت مفعولی له جمع مؤنث از **vazyamnā** : مؤنث **vazyamna** : ازدواج کننده.
- kainibyō** : حالت مفعولی له مفرد مؤنث از **kainī** : دختر.
- mraomī** : فعل مضارع اول شخص مفرد گذرا از **mrao** : گفتن.
- xšmaibyāčā** : و، **čā** : **xšmaibyā** : حالت مفعولی له جمع، ضمیر دوم شخص.
- vadəmnā** : حالت فاعلی جمع مذکر از **vadəmnā** : داماد.
- mənčā** : و، **čā** : **mən** : جزئی است از **dazdūm** .
- ī** : حالت مفعولی جمع خنثی از **ay** : این.
- mən dazdūm** : فعل امر دوم شخص جمع ناگذر از **məndaz** = **mandad** : مادهی مضارع مضاعف از **mandā** : ریشهی مرکب از **man** : اندیشیدن و **dā** : کردن، روی هم: به یاد سپردن.
- vaēdōdūm** : فعل امر دوم شخص جمع ناگذر از **vaēda** : مادهی مضارع از ریشهی **vaēd** : به دست آوردن.
- daēnābīš** : حالت مفعولی معه جمع مؤنث از **daēnā** : دین.
- abyastā** : حالت مفعولی فیه مفرد مؤنث از **abyastay** : کوشش، تلاش.
- ahūm** : حالت مفعولی مفرد مذکر از **ahav** : هستی.
- yā** : حالت فاعلی مفرد مذکر از **ya** : که.
- vanhōuš** : حالت اضافی مفرد خنثی از **vahav** : خوب، نیک.
- manahō** : حالت اضافی مفرد خنثی از **manah** : اندیشه.
- ašā** : حالت مفعولی معه مفرد خنثی از **aša** : راستی.
- vā** : حالت اضافی جمع، ضمیر دوم شخص.
- anyō** : حالت فاعلی مفرد مذکر از **anya** : دیگر، دیگری.
- ainīm** : حالت مفعولی مفرد مذکر از **anya** : دیگر، دیگری.

- vīvāṅghatū** : فعل امر سوم شخص مفرد گذرا از **vī.vīvāṅgha** . **vī** : پیشوند، **vāṅgha** : ماده‌ی مضارع از ریشه‌ی **van** : پیروز شدن.
taṭ : حالت مفعولی مفرد خنثی از **ta** : این.
zī : چون، زیرا.
hōi : حالت مفعولی له مفرد، ضمیر سوم شخص.
hūšēnəm : حالت فاعلی مفرد خنثی از **hūsēna** : سودبخش.
aṅhaṭ : فعل التزامی سوم شخص مفرد گذرا از **ah** : بودن.

بند ۶

- iθā** : چنین.
ī : به حقیقت.
haiṭyā : به‌واقع
narō : ندایی جمع مذکر از **nar** : نر، مرد.
aθā : چنین.
jānayō : ندایی جمع مؤنث از **jānay** : زن.
drujō : حالت اضافی مفرد مؤنث از **druj** : دروغ، دیودروغ.
hačā : از.
rāṭhāmōi : حالت مفعولی فیه مذکر از **rāṭhāmā** : پیرو.
yāmə : حالت مفعولی مفرد مذکر از **ya** : که.
spaṣuṭha : فعل مضارع دوم شخص جمع گذرا از **spaṣu** : ماده‌ی مضارع از ریشه‌ی **spas** : دیدن.
frādayim : حالت مفعولی مفرد مذکر از **frāday** : سود.
āyesē : فعل مضارع سوم شخص مفرد ناگذر از **ā. āyāsa** : پیشوند، **yāsa** : ماده‌ی مضارع از ریشه‌ی **yās** : درخواست کردن، با پیشوند **ā** : دور کردن.
tanvō : حالت اضافی مفرد مذکر از **tanav** : تن، شخص.

parā : پسواژه: از.

vayū.bārədubyō : حالت مفعولی له جمع مذکر از **vayū.bārət** : ناله کننده.

dušx^varəθām : حالت فاعلی مفرد خنثی از **dušx^varəθa** : خوراک بد.

naṣat : فعل انشایی سوم شخص مفرد از **naṣa** : ماده‌ی ماضی مضاعف از ریشه‌ی **nas** : ناپدید شدن، دوری گزیدن.

x^vāθrəm : حالت فاعلی مفرد خنثی از **x^vāθra** : خواری (: آسانی).

drəgvōdəbyō : حالت مفعولی له جمع مذکر از **drəgvant** : دروند.

dājīṭ.arətaēibyō : حالت مفعولی له جمع مذکر از **dājīṭ.arəta** : قانون‌شکن.

anāiš : حالت مفعولی معه جمع خنثی از **ana** : این.

ā : پسواژه: با.

manahīm : حالت مفعولی مفرد مذکر از **manahya** : روحی.

ahūm : حالت مفعولی مفرد مذکر از **ahav** : زندگی.

mərəngəduyē : فعل التزامی دوم شخص جمع ناگذر از **mərəng** : ماده‌ی مضارع از ریشه‌ی **marək** : نابود کردن.

بند ۷

aṭčā : **čā** : او، **aṭ** : پس، آن‌گاه،

vā : حالت مفعولی له جمع، ضمیر دوم شخص.

mīždəm : حالت فاعلی مفرد خنثی از **mīžda** : مزد.

aṅhat : فعل التزامی سوم شخص مفرد گذرا از **ah** : بودن.

ahyā : حالت اضافی مفرد مذکر از **a** : این.

magahyā : حالت اضافی مفرد مذکر از **maga** : انجمن (: انجمن دینی زردشت).

yavaṭ : تا زمانی که.

āžuš : حالت فاعلی مفرد مذکر از **āžav** : شوق، عشق.

zrazdištō : حالت فاعلی مفرد مذکر از **zrazdišta** : مؤمن‌ترین، مؤمنانه‌ترین.

būnōi : حالت مفعولی فیه مفرد مذکر از **būna** : بن، دل.

haxtayā : حالت اضافی مثنای مؤنث از **haxtā** : زوج، جفت.

paračā : **para** : و، دور.

mraočas : حالت فاعلی مفرد مذکر از **mraočant** : سرنگون.

aorāčā : **aorā** : پایین.

yaθrā : آنجا.

mainyuš : حالت فاعلی مفرد مذکر از **mainyu** : مینو، روح.

drəgvatō : حالت اضافی مفرد مذکر از **drəgvant** : دروند.

anəsaṭ : فعل انشائی سوم شخص مفرد از **a** پیشوند، **naša** : ماده‌ی ماضی مضاعف از

ریشه‌ی **nas** : ناپدید شدن، دوری گزیدن. **nas** با پیشوند **a** و **para** : نابود شدن.

ivīzayaθā : فعل مضارع دوم شخص جمع گذرا از **vīzaya** : **vī** : پیشوند، **zaya** : ماده‌ی

مضارع از ریشه‌ی **zāy** : ترک کردن، با پیشوند **vī** : جدا شدن. «**ā**» آغازی زاید است.

magēm : حالت مفعولی مفرد مذکر از **maga** : انجمن (: انجمن دینی زردشت).

tām : حالت مفعولی مفرد مذکر از **ta** : این.

aṭ : پس.

vā : حالت مفعولی له جمع، ضمیر دوم شخص.

vayōi : وای.

aṅhaitī : فعل التزامی سوم شخص مفرد از **aṅh** = **ah** : بودن.

apēməm : حالت فاعلی مفرد خنثی از **apēma** : آخرین.

vačō : حالت فاعلی مفرد خنثی از **vačah** : سخن.

بند ۸

anāiš ā : به این ترتیب.

dužvarəšnaḡhō : حالت فاعلی جمع مذکر از **dužvarəšnah** : بدکردار.

dafšnyā : حالت فاعلی جمع مذکر از **dafšnya** : ناتوان.

hāntū : فعل امر سوم شخص جمع گذرا از **ah** : بودن.
zāhyāčā : **čā** : و، **zāhyā** : حالت فاعلی جمع مذکر از **zāhya** : سست.
vīspāṅhō : حالت فاعلی جمع مذکر از **vīspa** : همه.
xraosəntəm : فعل امر سوم شخص جمع ناگذر از **xraosa** : ماده‌ی مضارع از ریشه‌ی **xraos** : خروشیدن.

upā : پیشوند است برای **xraosəntəm**.

huxšaθrāiš : حالت مفعولی معه جمع مذکر از **huxšaθra** : دارای شهریاری خوب.
jənəṛəm : حالت مفعولی مفرد مؤنث **jənəṛā** : قتل، آدم‌کشی.
xrūnəṛəmčā : **čā** : و، **xrūnəṛəm** : حالت مفعولی مفرد مؤنث از **xrūnəṛā** : خونریزی.

rāmaṃčā : **čā** : و، **rāmaṃ** : حالت مفعولی مفرد خنثی از **rāman** : آرامش.
āiš : حالت مفعولی معه مفرد مذکر برای **aēm** : این.
dadātū : فعل امر سوم شخص مفرد از **dadā** : ماده‌ی مضارع مضاعف از ریشه‌ی **dā** : دادن.

šyeitibyō : حالت مفعولی له جمع مؤنث از **šyeit** : شاد.
vīžibyō : حالت مفعولی له جمع مؤنث از **vīs** : روستا.
īratū : فعل امر سوم شخص مفرد گذرا از **īra** : ماده‌ی مضارع از ریشه‌ی **ar** : آوردن.
īš : حالت مفعولی جمع مذکر برای **aēm** : این.

dvaššō : حالت مفعولی مفرد خنثی از **dvaššah** : رنج، عذاب.

hvō : حالت فاعلی مفرد، ضمیر سوم شخص.

dərəzā : حالت مفعولی معه مفرد مؤنث از **dərəz** : بند.

mərəiθyaoš : حالت اضافی مفرد مذکر از **mərəiθyav** : مرگ.

mazištō : حالت فاعلی مفرد مذکر از **mazišta** : بزرگ‌ترین، مهست.

mošučā : **čā** : و، **mošu** : زود.

astū : فعل امر سوم شخص مفرد گذرا از **ah** : بودن.

بند ۹

dužvarənāiš : حالت مفعولی معه جمع مذکر از **dužvarəna** : بدایمان.

vaēšō : حالت فاعلی مفرد خنثی از **vaēšah** : فساد.

rāsti : فعل مضارع سوم شخص مفرد گذرا از **rāθ** : تعلق داشتن.

tōi : حالت فاعلی جمع از **ta** : این.

narəpiš : حالت مفعولی مفرد خنثی از **narəpiš** : خواری.

arəjīš : حالت مفعولی جمع مذکر از **arəjay** : شایسته.

aēšasā : حالت فاعلی جمع مذکر از **aēšasa** : آرزومند.

dājīt.arətā : حالت فاعلی جمع مذکر از **dājīt.arəta** : قانون‌شکن.

pəšō.tanvō : حالت فاعلی جمع مذکر از **pəšō.tanu** : مرگ ارزان.

kū : کو.

ašavā : حالت فاعلی مفرد مذکر از **ašavan** : مقدس.

ahurō : حالت فاعلی مفرد مذکر از **ahura** : اهوره.

yē : حالت فاعلی مفرد مذکر از **ya** : که.

iš : حالت مفعولی جمع مذکر برای **aēm** : این.

jyātōuš : حالت اضافی مفرد مذکر از **jyātav** : زندگی.

hōmiθyāt : فعل تمنایی سوم شخص مفرد گذرا از **hōm = ham** : پیشوند

maeθ = miθ : فرستادن، با **hōm** : دور کردن، **yā** : نشانه‌ی وجه تمنایی.

vasō.itōišcā : **čā** : و، **vasō.itōiš** : حالت اضافی مفرد مؤنث از **vasō.itay** : آزادی.

taṭ : حالت فاعلی مفرد خنثی از **ta** : این.

mazdā : حالت ندایی مفرد مذکر از **mazdāh** : مزداه.

tavā : حالت اضافی مفرد، ضمیر دوم شخص برای **tūm** : تو.

xšaθrəm : حالت فاعلی مفرد خنثی از **xšaθra** : شهریاری.

yā : حالت مفعولی معه مفرد خنثی از **ya** : که.

ərəžəjyōi : حالت مفعولی له مفرد مذکر از **ərəžəjī** : درست‌زی.

dāhī : فعل التزامی دوم شخص مفرد از **dā** : دادن.
drigaove : حالت مفعولی له مفرد مذکر از **drigav** : درویش.
vahyō : حالت مفعولی مفرد خنثی از **vahyah** : بهتر.

بی نوشت ها

۱. جمله‌ی نخست بند سیزدهم هات ۲۷:
yaθā ahū vairyo, aθā ratuš : (زردشت) چون بهترین خداوندگار، آن چنان داور [است].
۲. کلماتی که سیاه چاپ شده‌اند، صفات اهوره مزدها هستند.

کتابنامه

- ابوالقاسمی، محسن. ۱۳۷۴. شعر در ایران پیش از اسلام. تهران.
_____ . ۱۳۷۵-۱۳۷۶. راهنمای زبانهای باستانی ایران. ج ۲ (ج ۱: ۱۳۷۵، ج ۲: ۱۳۷۶).
پور داود، ابراهیم. ۱۳۲۷. گانها. بمبئی.
_____ . ۱۳۳۷. یادداشتهای گانها. تهران.
نیرگ، هنریک ساموئل. ۱۳۵۹. دینهای ایران باستان. ترجمه‌ی سیف‌الدین نجم‌آبادی. تهران.

Anklesaria, B.T. 1953. *The Holy Gāthās of Zarathuštra*, Bombay.

Bartholomae, Chr. 1961. *Altiranisches Wörterbuch*, Berlin.

_____ . 1879. *Die Gathas und heiligen Gebete des altiranischen Volkes*, Halle.

Duchesne- Guillemin, J. 1948. *Zoroastre*, Etude critique avec une traduction commentée des Gāthās. Paris.

Humbach, H. 1991. *The Gāthās of Zarathushtra*, Part I-II, Heidelberg.

Inslar, H. 1976. *The Gāthās of Zarathustra*, Acta Iranica 8, Leiden.

Jackson, A.V.W. 1965. *Zoroaster*, the Prophet of Ancient Iran. New York.

Kellens, J. et E. Pirart. 1988, 1990, 1991. *Les Textes Vieil-Avestiques*. vol. I-II-III, Wiesbaden.

Lommel, H. 1971. *Die Gathas des Zarathustra*. Basel-Stuttgart.

Monna, M.C. 1978. *The Gathas of Zarathustra*, Amsterdam.

Moulton, J.H. 1972. *Early Zoroastrianism*, Amsterdam.

Reichelt, H. 1911. *Avesta Reader*, Strassburg.

Smith, M. W. 1929. *Studies in the Syntas of the Gathas of Zarathushtra*, Philadelphia.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی